

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, M.DCCXI

Sectio Prima. Advertenda, & vera sententia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84777](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84777)

N.
610.

sint rationes, quibus negatur: eo modo quo in exemplo, quod in materia iustitiae passim admittitur, in dubio directo, an res sit Petri, vel Pauli, statim pro possidente; ita ut propter rationem reflectentem supra possessionem, quam Petrus habet, & Paulus non habet, decernitur pro Petro, non pro Paulo; licet directe loquendo,

aeque dubium sit, an sit Petri, an Pauli. Idem accidit in casu nostro, in quo accedentibus reflexis principijs, quibus evincitur licitus usus opinionis directe minus probabilis, licet cum sequor, & iudicium illud reflexum, quo licitum iudico usum opinionis directe minus probabilis, non tantum est probabilis, sed moraliter certum.

DISPUTATIO IX.

DIGRESSIO THEOLOGICA.

An nostrae Fidei mysteria sint non tantum evidenter credibilia, sed etiam evidenter vera?

SUMMARIUM.

Occasio huius digressionis, & quid libertas exercitij, & specificationis? n. 1.

N. 1.

OCASIONEM huic digressioni dat mihi, tam id quod diximus pro possibilitate peccati infidelitatis, sive positive, sive negativae, tum id quod diximus contra M. Mercorum supra, ubi responsa Adversariorum retulimus, negantem intellectui habenti evidentiam signorum, seu credibilitatis, negantem, inquam, libertatem exercitij; si enim probaverimus mysteria nostrae fidei non esse evidenter moraliter vera, utique probabimus intellectum esse liberum, tum ut credat, aut non credat nostram fidem, quae est libertas exercitij, tum ut credat nostram fidem, aut ut credat articulos falsos, quae est libertas specificationis; quae utraque libertas exercitij, & specificationis vocari communiter solet contradictionis, & contrarietatis. Hoc autem ipso multo magis vera erit sententia philosophica affirmans, quod intellectus possit assentiri, aut non assentiri, aut assentiri opposito, ex voluntatis imperio, sive sit eque, sive minus credibile, & probabile.

SECTIO I.

Advertenda, & vera sententia.

§. I.

Advertenda.

SUMMARIUM.

Credibile quid? n. 2.

Motiva credibilitatis possunt multipliciter se

habere ad intellectum, n. 3.

Iudicium evidens, & prudens credibilitatis, & credenditatis quid? Ibid.

Falsum, nil credi posse, nisi sit evidenter credibile, n. 4.

Possunt duo contradictoria esse evidenter simul credibilia, non credenda, cur? n. 5.

Evidentia objectiva, alia est absoluta, alia respectiva; quid? n. 6.

Non requiruntur eadem motiva credibilitatis, ut idiota credat, quae ut sapiens credat; DD. n. 7.

M. Soto ait, quod certitudo moralis constatur ex diversis simul conjecturis pro arbitrio sapientum, n. 8.

Quod uni est evidens, potest non esse alij: acuta paritas Richardi, n. 9.

Quod uni ad certitudinem satis est, non satis alteri, ibid.

Si idiota habere deberet evidentiam absolutam credibilitatis, raro teneretur credere, ibid.

Ut quis teneatur obedire, satis est certitudo moralis, n. 10.

Certitudo moralis saepe ex unius testimonio constatur, ibid.

Valde differunt, est evidenter credibilis revelatio, & mysteria; est evidens revelatio, & mysteria, n. 11.

Certum est nostram fidem esse evidentiā absolutam prudenter credibilem, n. 12.

Motiva credibilitatis, & DD. n. 13.

Quid evidentia scientifica stricta? n. 14.

Obiectio, n. 15.

Premisse unde ego infero hanc consequentiam, mysteria sunt prudenter credibilia, ibid.

Principium Ethicae Christianae, n. 16.

Myster.

Mysteria sunt evidenter credenda, cur? num.
17. & 18.

Principium in quo fundatur obligatio operandi honeste, ibid.

Satis est certitudo moralis legis, ut teneat obedire, n. 19.

Quid evidentiā metaphysica, physica, moralis juxta alios? n. 20.

Rejicio, n. 21.

Evidentiā in genere est adeo clara objecti apparentia, ut nunquam falli possit, excludens imprudentem etiam formidinem, n. 22.

Evidentiā metaphysica, & moralis juxta me quid? Ibid.

Evidentiā moralis differt a certitudine morali, quod illa excludit etiam stultam formidinem, hac non nisi prudentem, n. 23.

Diversa est certitudo moralis juxta diversitatem materia, n. 24.

Discrimen inter certitudinem moralem, & evidentiā moralem, n. 25.

Aliud est evidentiā credibilitatis, aliud veritatis, n. 26.

Exemplum Concilij Africani, n. 27.

Tridentinum ait, fidei non posse subesse falsum, ibid.

Probabile, & moraliter certum differunt, & quid utrumque? n. 28.

A morali evidentiā tenet illatio ad moralem certitudinem, non econtra; similiter ab evidentiā veritatis ad evidentiā credibilitatis, non econtra, n. 29.

A non evidentiā veri, & non evidentiā falsi, non valet ad probabilitatem, quia inter evidenter verum, & evidenter falsum mediatur moraliter certum, ibid.

Cur omnes secta comparata cum nostra fide sint evidenter prudenter incredibiles? n. 30.

Argumenta, quae pro nostra fidei credibilitate sunt, opposito modo sunt contra alias sectas, n. 31.

Quatuor nota vera Ecclesiae, n. 32.

Status questionis est de evidentiā credibilitatis absolutā; explico, n. 33.

Per Religionem Catholicam venit hic complexum omnium, sive juris naturalis, sive supernaturalis, quae Religio Romana docet, n. 34.

Licet per me ex evidentiā dicti Divini inferatur evidentiā rei dictae, hic tamen utrumque perinde est, n. 35.

Tenenda semper differentia inter evidentiā moralem, & certitudinem moralem, n. 36.

N. 2. **P**rimum est explicare hos terminos, credibile, prudenter credibile, evidenter prudenter credibile, credendum, evidenter credendum. Credibile est, quod credi po-

test, sicut amabile, & cognoscibile est, quod amari, & cognosci potest: sicut autem amabile sumi potest tum efficienter, seu pro causa, quae potest amare, tum objective, seu pro bonitate movente ad amorem; ita credibile sumi potest tum efficienter pro causa producente judicium credibilitatis, quae est intellectus, species impressa, & similia; tum objective, seu pro motivo talis judicii credibilitatis. Vide P. Suar. d. 2. de Fide sect. 2. n. 8. Possunt autem motiva credibilitatis multipliciter se habere ad intellectum: 1. ita ut sint apta movere illum ad judicium credibilitatis prudenter eliciendum, seu ad actum judicii, quo judico honestum credere hoc; & tunc objectum dicitur prudenter credibile: 2. ita ut moveant ad judicium evidens credibilitatis, seu ad actum evidentem, quo judicem honestum esse credere hoc objectum, & tunc objectum dicitur evidenter prudenter credibile: 3. ita ut sint apta movere non tantum ad judicium evidens prudentis credibilitatis, seu ad actum evidentem, quo judicem honestum esse credere, sed etiam ad evidens judicium credenditatis, seu ad actum evidentem, quo judicem me obligari hic, & nunc credere tale objectum, & tunc objectum dicitur evidenter credendum. Ut enim notat Caram. lib. 1. Theol. Mor. Fund. a n. 168. pag. mihi 75. et si Veteres non distinxerint inter credibilitatem, & credenditatem, immò per credibilitatem intellexerint etiam credenditatem, sunt tamen duo diversa, unum enim dicit posse, aliud debere credi. Hinc patet falsum esse, quod docuit M. Mercor. citatus à me sect. 5. §. 1. & impugnatus, qui docuit nil credi posse, nisi sit evidenter credibile; falsum, inquam, est, quia aliud est credibile, aliud evidenter credibile, sicut aliud est amabile, aut verum, aliud est evidenter verum, aut amabile. Rursus falsum est non posse ambo contradictoria esse prudenter credibilia; possunt enim, esto implicet ut ambo sint credenda; immò possunt ambo esse evidenter prudenter credibilia, nisi evidentiā unius tanta sit, ut reddat prudenter incredibile oppositum, ut accidit quoties præter evidentiā credibilitatis datur evidentiā credenditatis, tunc enim oppositum non est prudenter credibile; alias posset prudenter credi à me oppositum illius, quod teneor credere. De cætero posse utrumque oppositum esse simul evidenter prudenter credibile, est adeo certum, ac certum sit, possibile esse Petrum currere, possibile esse Petrum non currere; & ac certum sit duo objecta honesta inter se diversa posse simul esse amabilia.

Secun-

N. 3.
P. Suar.

Caram.

M. Mer.

N. 4.

N. 5.

N. 6. Secundum est evidentiam objectivam motorum aliam dici absolutam, seu speculativam, aliam respectivam, seu practicam, aut subjectivam. Evidentia absoluta credibilitatis, & credenditatis dicitur illa, quæ habet talia motiva, quæ si recte penetrantur, satis sunt respectu cujuscumque intellectus, ut moveant ad judicium evidens prudentis credibilitatis, & credenditatis; ita ut quilibet evidenter judicare possit tale objectum esse credibile, & credendum. Evidentia respectiva credibilitatis, & credenditatis est, quæ nititur talibus motivis, quæ quidem non sunt apta ad generandum in quolibet judicium evidens credibilitatis, & credenditatis; attamen respectu hominis idiotæ satis sunt ut moveant ad dictum evidens judicium credibilitatis, & credenditatis. Si datur evidentia absoluta, res dicitur evidenter absolute credibilis, & credenda à quolibet. Si datur evidentia tantum respectiva, res dicitur evidenter respectivè credibilis, & credenda ab eo, respectu cujus ea motiva pariunt evidentiam credibilitatis, & credenditatis.

N. 7. Porro non requiri eadem fundamenta credibilitatis ut credat idiota, quanta, & qualia ut credat vir doctus, est certum apud P. Suar. T. T. ut in terminis tradunt P. Suar. *dist. 4. de Fide sect. 5. n. 7.* P. Ripald. P. Gaspar. Hurt. *d. 3. diff. 3. §. fatemur*, P. Card. *tom. 4. d. 14. cap. 1. 2. & 3.* P. Moya *tom. 2. tr. 6. d. 5. qu. 2. §. 4. n. 17.* in doctis enim evidentia credibilitatis est ex vi argumentorum; in idiotis autem ex levioribus motivis; ut enim idiota formet judicium evidenter prudens credibilitatis, satis sæpe illi erit testimonium Patris, vel Parochi, vel Concionatoris. Quare non est audiendus Filgueira, qui in *Lucernâ* exponens vigesimam tertiam damnatam ab Innoc. XI. contra bonam Theologiam, ait subiacere damnationi opinionem, quæ asserit in pueris non requiri evidentiam credibilitatis; si enim loquatur de absolutâ, hæc non requiritur, imò hæc non datur, nisi in paucis, pauci enim sunt, qui pleraque, aut omnia credibilitatis motiva pro existentia revelationis considerant, ut dixi in Tract. de Fide: ergo opinio asserens non requiri evidentiam absolutam credibilitatis, non erit subiecta damnationi. Vel loquitur de respectivâ, & hanc Doctores citati non negant, imò aperte asserunt requiri; & ideo Dom. Soto in *4. dist. 27. qu. 1. art. 3. pag. mibi 108.* dixit certitudinem moralem colligendam ex diversis simul conjecturis pro arbitrio sapientum; ergo non ex iisdem in omnibus. Hoc ipsum patet in evidentia; quod enim uni non

est evidens, est evidens alteri; nam, ut acute Richard. *lib. 1. de Trinitate* scripsit, sunt humani intellectus, sicut & corpori vilis, inter se differentes, ita ut quod unus non attingit, attingit alter, & ideo passim videmus aliquos tradere demonstrationes, quas alij non vident, etiam in rebus abstractis: ita Scotus putat se demonstrare mysterium Trinitatis, immò ejus discipulus Michael de Medina, vir utique doctissimus, *lib. 1. de rectâ in Deum Fide*, Scoti rationes asserat esse analyticas demonstrationes. Hæc Richard. Ut ergo hoc contingit in evidentia, ita multo magis in certitudine; atque adeo quod uni sufficit ad certitudinem, non sufficit alteri, & e contra. Addo etiam Herinx *tom. 3. d. 3. de Fide n. 61.* dicentem, quod in simplicibus satis est ad evidentiam credibilitatis eorum capacitati proportionatam, quod articulus proponatur à Parocho, cui ipsi omnino fidunt: & si contingat proponi simul articulum falsum, verus creditur fide supernaturali, falsus fide naturali. De reliquo, si ut idiotæ credere teneantur, præhabere deberent evidentiam absolutam credibilitatis, vix umquam credere tenerentur, ut bene Herinx; immò neque hoc necessarium est in doctis, ut omnia credibilitatis motiva sciant. Addo certum esse, quod ut quis teneatur parère alicui præcepto, immò ut quis prudentissimè operetur, satis est certitudo moralis, quæ sapissime ab uno solo homine habetur; ita ut adorem Hostiam expositam, satis est prudens de consecratione judicium, quod fundatur in probitate consecrantis; ut venerer patrem, satis est testimonium matris asserentis hunc esse meum patrem; ut absolvam, satis est ut poenitens ex corde dicat se dolere; ut ministrem non jejuno Eucharistiam, satis est si unus doctus Medicus dicat, infirmum morbo lethali correptum. Ex quibus, & alijs exemplis evidenter constat, quod sicut certitudo moralis sæpe ex unius tantum testimonio habetur, & quilibet illi nitens prudenter operatur, immò operari sæpe tenetur; ita etiam Parochi testimonium sæpe facit certitudinem moralem respectu rusticorum, nec aliud motivum habere debet, ut credat.

Tertium est duo esse inter se prorsus diversa: Est evidenter credibilis revelatio Dei, & mysteria, & utriusque existentia. Est evidens revelatio, & mysteria, & utriusque existentia. Nè ergo fiat confusio, fac ut evidentia cadat immediatè supra credibilitatem revelationis, & mysteriorum, non autem supra revelationem, & mysteria: in quo lapsus est P. Eliz. Porro mysteria, & P. Eliz. revela-

revelationem Dei esse evidenter credibilia, & credenda, evidentiâ absolutâ, (nam de respectivâ loquimur, dum explicabimus damnas ab Innoc. inter quas una est, quod ad credendum satis sit probabilis tantum notitia de revelationis credibilitate) id est, tali evidentiâ, ut intellectus quicumque evidenter judicare possit honestum, & obligatorium esse credere illa: est veritas Theologis indubitata; ita P. Suar. d. 4. de Fide scilicet. 2. n. 4. & scilicet. 3. & omnes alij cum S. Thomâ 2. 2. qu. 1. art. 4. ad 1. dicente, *Non credent, nisi viderent hoc esse credibile*: ergo est evidens ea esse credibilia. Rursus quod sint evidenter credibilia constat; quia illud est prudenter credibile, quod tot, & tantis fulcitur motivis, ut sint apta quolibet prudentissimum movere ad credendum; ita se habent revelatio, & mysteria; ergo sunt prudenter credibilia. Maior est definitio rei prudenter credibilis. Minor patet motivorum inductione, quæ sunt, antiquitas, veritas, sanctitas, efficacia nostræ fidei, eminentia, & multitudo testium, copia miraculorum, & similia, quibus nostra fides illustratur, ea-que diserto calamo exponunt Doctores Scholastici, & Dogmatici, inter quos P. Valent. C. Bellarm. lib. 4. P. Suar. d. 4. P. G. Hurt. d. 3. diffie. 4. P. Hurt. de Mend. d. 21. §. 112. Gonet. P. Maur. P. Ardekin, Caram. lib. 1. Theol. Mor. Fund. Fundamento 3. a pag. 73. & lib. 2. Fundam. 46. a n. 2337. Thom. Bzovius, S. Thom. 1. contra Gent. cap. 6. & alij. Similiter quod nostra mysteria non tantum sint prudenter credibilia, sed etiam evidens sit ea esse talia, patet. Illud est evidens evidentiâ scientificâ strictâ, (quæ non est, nisi cognitio certa, & evidens rei per causam) quod per præmissas evidenter continentur causam ipsius conclusionis probatur: sed hoc propositio, *Mysteria nostra sunt prudenter credibilia*, est talis; ergo est evidens evidentiâ strictâ. Minor patet; quia præmissæ, quibus ea veritas probatur, sunt istæ: Ea veritas est prudenter credibilis, quæ invincibiliter apparet habere pro se talia motiva, ut quilibet virum prudentem ad sui fidem movere possint: sed hæc veritas, *Mysteria nostra sunt prudenter credibilia*, apparet habere dicta motiva. Ecce maior est evidens, est enim definitio rei prudenter credibilis ab omnibus admisa. Minor etiam est evidens, nam hoc ipsum apparet: ergo etiam consequentia est evidens.

Dices non esse evidens dari miracula, martyria, sanctitatem supernaturalem: ergo non est evidens mysteria esse credibilia. Sed contra: quia confunditur judicium reflexum

cum directo. Fateor non esse evidens, sed esse tantum moraliter certum, ea motiva dari: at ego non deduco eam consequentiam, *Ergo mysteria sunt prudenter credibilia*, ex hac minori, *dantur ea motiva*, sed ex hac, *apparet dari*, quæ est evidens. Dico enim quod licet ea non darentur, & ego invincibiliter judicarem ea dari, adhuc fides esset evidenter credibilis; suppositâ enim eâ cognitione formo syllogismum evidentem; quo modo hoc judicium, *Hæc Hostia est adoranda*, est evidens, licet præsupponere possit cognitionem falsam, non ut præmissam, sed ut conditionem; ita enim arguo: Hostia, quæ invincibiliter apparet consecrata, ita ut de ejus consecratione prudenter dubitare non possim, est adoranda; hæc ita apparet; ergo est adoranda. Maior est evidens principium Ethicæ Christianæ, adorandum, obediendum, quoties apparet indubitanter existentia consecrationis, & præcepti, de quâ non possum nisi stultè dubitare. Ita in casu nostro: illud est credibile, quod apparet habere talia motiva, de quorum existentia non possum nisi stultè dubitare: fides apparet habere talia motiva; ergo est incredibilis. Utraque præmissa est evidens; ergo etiam consequentia. Cave ergo, ne confundas judicium de existentia motivorum, quod est tantum moraliter certum, non autem est evidens, immò posset etiam esse falsum, & quod supponitur ut conditio, non ut præmissa, cum præmissis, ex quibus illa conclusio, *ergo fides est credibilis*, deducitur evidenter. Quando ergo dicitur fidem esse evidenter credibilem, est cognitio reflexa, & est idem ac dicere: Mihi, suppositâ morali certitudine de existentia motivorum, est evidens eam esse credibilem.

Demum quod existentia revelationis, & mysteriorum sit non tantum evidenter prudenter credibilis, sed etiam quod sit evidens ea esse credenda, ut omnes docent, patet; quia licet non sit idem credibile, & credendum, ut bene P. Suar. d. 4. de Fide scilicet. 2. n. 7. & Caram. l. c. lib. 1. pag. mihi 75. nam differunt; attamen eo ipso quod nostræ fidei mysteria sunt evidenter credibilia, sunt etiam evidenter credenda, ut scit S. Thom. 2. 2. qu. 2. licet enim præceptum fidei sit supernaturale, attamen suppositâ credibilitate objecti fidei, ratio naturalis evidenter ostendit objectum illud esse credendum. Quod ergo ea mysteria sint credenda, probatur; quia quilibet tenetur credere suo Superiori loquenti, quoties est evidenter prudenter credibile cum loqui, & non nisi stultè negari potest cum loqui: sed Deum loqui est evidenter

P. Val.
C. Bellarm.
P. Suar.
P. G.
Hurt.
Gonet.
P. Maur.
P. Ardekin,
Caram.
Bzovius.
S. Thom.
1. contra
Gent. cap.
6.
& alij.
Similiter
quod nostra
mysteria non
tantum sint
prudenter
credibilia, sed
etiam evidens
sit ea esse
taliam, patet.
Illud est
evidens
evidentiâ
scientificâ
strictâ, (quæ
non est, nisi
cognitio certa,
& evidens
rei per
causam) quod
per præmissas
evidenter
continentur
causam ipsius
conclusionis
probatur:
sed hoc
propositio,
*Mysteria
nostra sunt
prudenter
credibilia*,
est talis;
ergo est
evidens
evidentiâ
strictâ.
Minor
patet;
quia
præmissæ,
quibus ea
veritas
probatur,
sunt istæ:
Ea veritas
est
prudenter
credibilis,
quæ
invincibiliter
apparet
habere
pro se
taliam
motiva,
ut
quilibet
virum
prudenter
ad sui
fidem
movere
possint:
sed hæc
veritas,
*Mysteria
nostra sunt
prudenter
credibilia*,
apparet
habere
dicta
motiva.
Ecce
maior
est
evidens,
est
enim
definitio
rei
prudenter
credibilis
ab
omnibus
admisa.
Minor
etiam
est
evidens,
nam
hoc
ipsum
apparet:
ergo
etiam
consequentia
est
evidens.

Dices non esse evidens dari miracula, martyria, sanctitatem supernaturalem: ergo non est evidens mysteria esse credibilia. Sed contra: quia confunditur judicium reflexum

evidenter prudenter credibile, suppositis
motivis credibilitatis, nec nisi per summam
imprudentiam negari potest eum loqui: ergo
quilibet, cognitis motivis per quæ sit
evidenter prudenter credibile Deum loqui,
tenetur credere Deum loqui, & mysteria,
quæ Deus loquitur.

- N. 18. Quod autem evidens sit mysteria nostræ
fidei esse credenda, patet; quia hæc maior,
Quilibet tenetur credere Superiori loquen-
ti, quoties est evidenter prudenter credibile
eum loqui, est evidens; est enim principium
Ethicæ ab omnibus admissum, ut probat C.
de Lugo d. 5. de Fide n. 58. & in eo fundat-
ur obligatio honestè operandi. Ut enim
quis obligetur ex. gr. parere Superiori, cum
revereri, honorare parentes, subvenire pau-
peri, reddere alienum, non est necessaria
evidentia de existentia legis, de legitimitate
Superioris, de paternitate, paupertate &c.
sed satis est evidentia de prudenti credibili-
tate existentia legis, legitimitate Superioris
&c. ita ut non nisi imprudenter dubitare, vel
negare possum, existere legem, legitimum
esse Superiorem &c. ergo ut quis prudenter
operetur, & obligetur ad ita operandum,
non est necessaria evidentia legis, præcepti
&c. sed satis est, quod sit evidenter pruden-
ter credibilis existentia legis, ita ut de eâ
existentia non nisi imprudenter dubitare
possim. Si ergo tenemur legi obedire, quoties
est evidenter credibile eam dari; multo ma-
gis tenemur credere Deo existentiam reve-
lationis, & mysteria revelata, quoties est
evidenter credibile Deum revelasse, & dari
revelationem; licet non sit evidens Dei re-
velatio, & existentia revelationis, quia non
adeest fundamentum prudens dubitandi de
existentia revelationis, & rei revelatæ. Mi-
nor etiam est evidens; est enim evidens,
Deum loqui, esse evidenter prudenter cre-
dibile, nec nisi stultè negari posse Deum lo-
qui. Quod autem dixi, quod ut lex obliget,
satis sit certitudo moralis, certum prorsus est
jam de lege traditâ, & ferè omnium usu ad-
missâ, quàm de lege scriptâ; ut constat ex
Triden. Trid. citato à me d. 3. n. 4. ex solâ enim tra-
ditione constat confessionem mortalis Eu-
charistiæ præmittendam, si potest, ut rectè
Neuff. d. 1. n. 30. & ideo sanctè ab Alex. VII.
damnata fuit, non esse evidens, intellige mo-
raliter, quod consuetudo non edendi ova, & la-
sticina in Quadragesima obliget, etsi enim
evidens non sit, est moraliter certum ex tra-
ditione & usu pro Regionum diversitate.
- N. 20. Quartum est, evidentiam dividi in meta-
physicam, physicam, & moralem; in quam
divisionem sicut omnes veniunt, ita pauci

in definitionem ejusdem, ut videre est apud
P. Val. tom. 4. & P. Petr. Hurt. d. 11. de
Fide, C. de Lugo d. 1. de Fide n. 311. &
316. & d. 2. n. 10. Sunt plerique, qui dicunt
metaphysicam esse, quæ nec supernaturaliter
falli potest, ex. gr. quodlibet vel est, vel non
est physicam, quæ naturaliter falli non potest,
potest tamen supernaturaliter, ex. gr. ignis
applicatus comburitur; moralem, quæ licet si-
ne miraculo falli possit, vix tamen aliquan-
do fallit, ex. gr. tali centies jacti similem
numerum non semper reddunt. Ita C. de
Lugo d. 2. n. 40. & Caram. lib. 4. Theolog. Caram.
Mor. Fund. in Dialect. de Non-Certitudi-
ne a n. 340. pag. mihi 131. Sed hæc explica-
tio merito rejicitur qu. 22. de Fide à P. Mau-
ro celebri Aristotelis Commentatore, quia
plura physicè, aut moraliter tantum evi-
dentia nec supernaturaliter falli possunt, ita
cognitio de meâ existentia, quæ cognitio
est tantum physicè evidens; & cognitio de
existentia Romæ, auctoritati tot testium fi-
de dignorum innixa, quæ dici solet (benè
ne, an malè, non disputo) moraliter evidens,
nec supernaturaliter falli possunt: ergo ma-
la est explicatio. Quare alij cum utroque
meo, Romanâ in Universitate, incompara-
bili Magistro P. Nicol. Martinez in r. de
Fide, & P. Mauro l. c. longè melius expli-
cant evidentiam. Dicunt evidentiam in ge-
nere esse tam claram objecti apparentiam,
cui numquam potest subesse falsum; & ra-
tione cujus claritatis excluditur non tantum
prudens, sed etiam imprudens formido; nam
prudens excluditur etiam à certitudine mo-
rali, à quâ tamen non excluditur imprudens.
Ratio est; quia si evidentia posset subesse
falsum, jam non esset evidentia; neque enim
objectum appareret clarè, sed obscurè, ut
patet in omni cognitione falsâ. Deinde di-
cunt evidentiam metaphysicam esse, quæ
fundatur in principiis metaphysicis, nempe
in connexionione essentia cum suis passio-
nibus, & passionum inter se, & contra; phy-
sicam, quæ in principiis physicis, nempe in
experientia, vel connexionione causæ cum ef-
fectu, & contra; moralem, quæ in princi-
piis Philosophiæ moralis, quibus genus hu-
manum in operationibus suis regitur. Nos
ergo in præsentia per evidentiam intelligi-
mus talem apparentiam, quæ ratione suâ
claritatis excludit omnem formidinem non
solum prudentem, sed etiam stultam de op-
posito; ad differentiam certitudinis moralis,
quæ licet excludat omnem formidinem pru-
dentem, non tamen omnem stultam de op-
posito.

Quintum est, certum mihi esse aliud esse
certitu-

certitudinem moralem, seu prudentialem, quæ juxta materiæ diversitatem diversa est, ut bene C. de Lugo d. 1. n. 316. minus enim requiritur fundamentum, ut sim moraliter certus de re facili, quam de difficili; aliud esse evidentiam moralem: evidentia enim moralis supra certitudinem moralem addit veluti visionem connexionis motivi cum objecto; ratione autem talis visionis, seu claritatis, intellectus ne quidem stultè dubitare potest de opposito; quidquid dicat Caram. n. 341. qui vult certitudinem moralem excludere omnem formidinem oppositi, cōfundens illam cum evidentia morali. Idem constat experientia: quilibet enim nostrum est moraliter certus se esse baptizatum, se a tali patre genitum, talem Hostiam esse consecratam; & hoc propter testimonium baptizantis, consecrantis, & matris; nec tamen habet moralem evidentiam eorum, quia de illis objectis potest imprudenter formidare: ergo aliud est evidentia moralis, aliud certitudo moralis.

Sexum est, aliud esse evidentiam credibilitatis, aliud evidentiam veritatis. Patet hoc ratione, & experientia: nam evidentia credibilitatis sumitur ab evidentia motivorum, per quæ res dicitur credibilis; evidentia veritatis non tantum sumitur ab evidentia motivorum, sed etiam ab evidentia connexionis eorum cum veritate rei, quæ dicitur credibilis: sed sæpe accidit, ut habeam evidentiam motivorum, per quæ res dicitur credibilis, & non habeam evidentiam connexionis motivorum cum veritate rei credibilis: ergo aliud est evidentia credibilitatis, aliud evidentia veritatis. Minor probatur: Fac enim, ut plurimi deponant, quod Petrus occiderit Paulum, quem reverà non occidit: ecce est evidenter credibile, quod Petrus occiderit Paulum, non tamen est evidenter verum, immò est falsum, quod eum occiderit: ergo evidentia credibilitatis, & evidentia veritatis sunt inter se valde diversa. Adeest aliud exemplum, quo evidenter ostenditur aliud esse evidentiam credibilitatis, aliud veritatis; nam Concilium Nationale Africanum, cui præfuit D. Cyprianus, existimavit Deum revelasse, quod Hæreticorum filij essent denuò baptizandi: ecce talis revelatio ob auctoritatem integri Nationalis Concilij erat evidenter credibilis, & tamen erat falsa, & supposititia: ergo aliud est evidentia credibilitatis, aliud evidentia veritatis, cum falsum possit esse evidenter credibile, non tamen esse potest evidenter verum. Idem frequenter videre est in idiotis, qui non dubitant esse eviden-

Tom. I.

ter credibile, quod Parochus illis proponit, & tamen sæpe vel ex invincibili ignorantia, vel ex malicia potest proponere falsum; quo casu illud, quod est evidenter credibile, non est evidenter verum, immò est certò falsum. Nota autem quòd athenius rustici nixus revelationi falso apparenti, non est reverà fides Divina, quia, ut ait Trident. sess. 6. cap. 9. *Fidei Divina non potest subesse falsum*; sed est tantum fides Divina putativè, seu quoad moralitatem, reverà autem est fides humana falsa.

Septimum est, aliud est probabile, aliud est moraliter certum. Patet; quia licet moraliter certum, ut opponitur evidenti, dici possit probabile, impropria tamen est locutio; probabile enim, strictè loquendo, non tollit, ut toties dixi, à parte opposita prudentem probabilitatem, sed relinquit totam, quam habet: contra moraliter certum tollit à parte opposita omnem prudentem probabilitatem: ergo aliud est probabile, aliud moraliter certum.

Ex his patet 1. quòd licet valeat consequentia, est moraliter evidens, ergo moraliter certum; non tamen e contra, est moraliter certum, ergo moraliter evidens; quia evidentia moralis includit certitudinem moralem, hæc autem non semper includit illam. Patet 2. quòd licet valeat hæc utraque consequentia, est evidenter verum, ergo est evidenter credibile; est evidenter credibile, ergo non est evidenter falsum; non tamen hæc, est evidenter credibile, ergo est evidenter verum; quia latius patet evidentia credibilitatis, quam evidentia veritatis. Patet 3. non valere hanc consequentiam, hoc nec est evidenter verum, nec evidenter falsum, ergo est tantum probabile; quia inter evidenter verum, & evidenter falsum mediatur non tantum probabile, sed etiam moraliter certum. Patet 4. aliud esse probabile, aliud moraliter certum, aliud moraliter evidens: probabile non excludit à parte opposita omnem prudentem probabilitatem; & ideo in Tract. de Fide docui ad fidem nostram non satis esse probabilem tantum revelationis notitiam: moraliter certum excludit prudentem, non tamen imprudentem partis oppositæ probabilitatem: moraliter evidens excludit etiam imprudentem.

Octavum est, certum mihi esse, quòd omnes aliæ sectæ comparatæ cum nostrâ Religione appareant evidenter prudenter incredibiles; hoc autem, ut rectè P. Ovid. contr. 4. de Fide n. 3. non quia præcisè nostra Religio est evidenter credibilis, aliæ sectæ sunt evidenter incredibiles; hoc enim

Ll argumen-

- argumentum est nullum; ut enim utrumque contradictorium potest esse evidenter probabile, ita & utrumque evidenter credibile: ergo ex eo quod unum sit evidenter credibile, non potest inferri, quod contradictorium oppositum sit evidenter incredibile. Ratio ergo cur consideranti motiva credibilitatis nostrae fidei sint aliae sectae evidenter incredibiles, est; quia argumenta, quae sunt pro credibilitate nostrae fidei, opposito modo sunt contra alias sectas; haec enim continent plura evidenter falsa, & turpia; nam Athei Deum negant; Pagani, si sunt Gentiles, Deum multiplicant; si Turcae, obsecra docent; Heretici in Deum blasphemant, Dei providentiam, aliaque attributa negant, demum animos in vitia laxant, nullumque recentent verae virtutis cultorem, & nulla vera miracula; adeo ut omnes aliae sectae careant quatuor illis notis, quae in Symbolo Nicano verae Ecclesiae tribuuntur, quod sit Una, Sancta, Catholica, Apostolica: ergo omnes aliae sectae tam absolute, quam comparative ad nostram fidem sunt evidenter incredibiles, & non nisi imprudenter credi possunt.
- N. 32. His animadversis, status quaestionis non est de evidentiâ credibilitatis practica, qualem damus idiotis, sed de absolute, seu speculative constata ex consideratione omnium, aut ferè omnium motivorum credibilitatis, quibus Catholica Religio insignitur. An Religio Catholica sit non tantum evidenter credibilis, & credenda, ut dixi cum omnibus, sed etiam an ita sit evidenter vera, ut intellectus de opposito ne quidem imprudenter dubitare possit? Nota autem nomine Religionis Catholicae me non intelligere religionem veram, nam evidens est religionem veram esse veram; sed intelligo complexum eorum omnium, tam quae sunt juris naturalis, quam quae supernaturalis, quae Religio Romana docet, an sint evidenter vera, atque adeo, an Religio nostra, quam Catholicam dicimus, sit evidenter vera. Similiter nota me in praesenti non distinguere inter evidentiâ dicti, & evidentiâ rei dictae; quod enim ex evidentiâ dicti Divini inferatur evidentiâ rei dictae, nisi fiat quaestio de voce, defendimus ut certum in materia de Fide; atque adeo in praesenti perinde mihi est, dicere Religionem Catholicam, & mysteria à Deo dicta non esse evidenter vera, ac dicere, non esse evidens Deum ea dixisse, seu revelasse. Demum nota, ne fiat confusio, ut sit ab Adversariis, inter evidentiâ moralem, & certitudinem moralem, (quarum inter se differentiam dedi Not. 5.) nam certitudinem moralem de revelationis, & rerum revelata-
- N. 33. rum veritate non negamus, immò affirmamus esse moraliter certum, quod detur revelatio, & mysteria revelata, & esse moraliter certum esse vera; negamus tamen dari evidentiâ moralem de veritate revelationis, & mysteriorum, exclusivam non tantum formidinis prudentis, quam etiam excludit certitudo moralis, & haec satis iuxta nos est, ut illam excludat, sed etiam exclusivam formidinis imprudentis, & stultae.
- N. 34. §. II.
Vera sententia.
- SUMMARIUM.
- DD. tuentes nostram fidem esse evidenter veram, n. 37.
Non est evidens evidentiâ morali excludente omnem etiam stultam formidinem, vera esse nostrae fidei mysteria, & revelationem: DD. n. 38.
Quia non esset necessaria pia affectio, nec fides esset libera, nec egeret imperio, n. 39.
Est certum ex S. Aug. quod fides egeat eo imperio, ibid.
Cur pia affectio ad actum fidei requiratur? à n. 40.
DD. ibid.
Videtur certum post 19. damnatum ab Innoc. n. 41.
Aliae rationes, ibid.
Nullus actus evidens est à voluntate liberâ, n. 43.
Pia affectio supplet effectum evidentiâ, ibid.
Licet, ut teneat obedire, vel credere, debeat praeceptum, & mysterium esse evidenter credibile, non tamen debet esse evidenter verum, sed satis certitudo moralis de existentia praecepti, & mysteriorum, n. 44.
Nec stulte dubitare possum de credibilitate, & credenditate possum stulte de veritate, num. 45.
Obiectio, & solutio, n. 46.
Sciens, & credens ex S. Thom. diverso modo liberi & sciens est tantum liber considerare motiva, ijs tamen consideratis necessitatur ad assensum; credens adhuc consideratis motivis non necessitatur ad actum fidei, n. 47.
Intellectus à solâ evidentiâ, etiam absente discursu, necessitatur ad assensum, n. 48.
Certitudo moralis confunditur à P. Eliz. cum evidentiâ morali, n. 49.
Licet comparando motiva revelationis cum motivis Romae, illa sint maiora, quam haec, non tamen si qualibet motiva cum suo objecto comparentur: Explico, n. 51.
Oritur à voluntate, quod Fidelis sit paratus negare
- N. 35. me in praesenti non distinguere inter evidentiâ dicti, & evidentiâ rei dictae; quod enim ex evidentiâ dicti Divini inferatur evidentiâ rei dictae, nisi fiat quaestio de voce, defendimus ut certum in materia de Fide; atque adeo in praesenti perinde mihi est, dicere Religionem Catholicam, & mysteria à Deo dicta non esse evidenter vera, ac dicere, non esse evidens Deum ea dixisse, seu revelasse. Demum nota, ne fiat confusio, ut sit ab Adversariis, inter evidentiâ moralem, & certitudinem moralem, (quarum inter se differentiam dedi Not. 5.) nam certitudinem moralem de revelationis, & rerum revelata-
- N. 36. rum veritate non negamus, immò affirmamus esse moraliter certum, quod detur revelatio, & mysteria revelata, & esse moraliter certum esse vera; negamus tamen dari evidentiâ moralem de veritate revelationis, & mysteriorum, exclusivam non tantum formidinis prudentis, quam etiam excludit certitudo moralis, & haec satis iuxta nos est, ut illam excludat, sed etiam exclusivam formidinis imprudentis, & stultae.

gare potius Romam, quam fidem, n. 52.
 Plus convincitur intellectus ab uno motivo clarè
 proposito, quam a centum obscure propositis,
 ibid.
 An Roma existentia sit moraliter evidens? à n.
 50. ad 53.
 Hoc ipso, quod fides à male viventibus negetur,
 sit, non esse evidentem, sed egere piâ affectio-
 ne, n. 54.
 Est moraliter certa existentia revelationis; cur?
 n. 55.

N. 37. P. Gran. Ater Gran. tr. 2. de Fide d. 4. n. 2. do-
 cet Religionem nostram esse evidenter
 moraliter veram, quia longè firmiora habet
 creditibilitatis motiva, quam habeat existen-
 tia Romæ respectu eorum, qui eam non vi-
 derunt. Idem sentire videtur P. Gaspar. Hurtad.
 d. 3. de Fide diffie. 4. §. addimus, utens eo-
 dem exemplo, licet videatur non loqui de
 evidentiâ excludente omne dubium, hoc
 enim componi posse cum fide asserit d. 3. dis-
 sentit. 3. §. Et ad rationem; quare citandus est
 potius pro sententiâ opposita, præcipue cum
 diffie. 8. §. 2. asserat, quod plures negant, ne
 quidem in Prophetis evidentiam, sed tan-
 tum certitudinem moralem revelationis. Ve-
 rumtamen sententiam asserentem nostram
 mysteria esse evidenter vera, prolixo calamo
 lectus est P. Eliz. (quem laudat P. Thyrsus
 diff. 3. n. 23. dicens, latè, & nervosè
 hoc probare) in suo libro de Formâ inveni-
 endæ veræ Religionis, præcipue qm. 19. &
 20. Sed hæc sententiâ dictis Doctoribus an-
 tius est, nam quidam Franciscus de Mar-
 chia impugnatus à Gregor. qm. 1. Prol. art.
 4. O chamo qm. 3. P. Suar. d. 6. de Fide sect.
 6. n. 2. P. Ovied. contr. 5. de Fide n. 47. il-
 le, inquam, Franciscus voluit non tantum
 solam revelationem, sed etiam mysteria fi-
 dei esse evidentiâ; quod licet P. Gran. & P.
 Eliz. negent, volunt enim res à Deo dictas
 non esse evidentes, sed solam revelationem;
 attamen inconsequenter, ut dixi ad finem §.
 antec. quia ex evidentiâ dicti Divini infertur
 evidentiâ rei dictæ à Deo.

N. 39. P. Suar. C. de Lugo. Prima conclusio: Non est evidens eviden-
 tiâ morali strictâ excludente omnem etiam
 stultam formidinem de opposito, vera esse
 nostræ fidei mysteria, & revelationem. Ita
 omnes Doctores cum P. Suar. d. 3. de Fide
 sect. 8. num. 5. dicente, sententiam negan-
 tem evidentiam revelationis esse de fide, &
 experimento cognitam; C. de Lugo d. 2. de
 Fide n. 40. qui ait, modum loquendi, quo
 P. Granado utitur, esse singularem, & in ri-
 gore falsum, & non nisi de voce, quatenus
 latius extendit vocem evidentiæ moralis ad
 Tom. I.

certitudinem moralem; M. Joan. à S. Thom.
 d. 2. art. 3. Pontius in Cursu Theologico d.
 8. n. 21. Matrius d. 6. n. 292. P. Gaspar. Hurt.
 d. 3. diffie. 3. §. Et ad rationem; & d. 6. diffie.
 6. Emin. Aguir. tom. 1. in S. Ansel. d. 9. n.
 58. M. Hozes pag. 165. n. 4. & 5. Filgueira
 in Lucernâ ad 19. damnatam, P. Pet. Hurt.
 P. Ripald. P. Ovied. P. Bernal, Herinx tom.
 3. d. 3. de Fide qm. 6. ait evidentiam credibi-
 litatis non generare evidentiam rei creditæ,
 aut revelationis, quia ea motiva non habent
 evidetem, & necessariam connexionem cum
 revelatione, & re creditâ.

Probatur: Si esset moraliter evidens evi-
 dentiâ strictâ excludente omnem etiam stul-
 tam formidinem de opposito, mysteria no-
 stræ fidei esse vera, non esset necessaria ulla
 pia affectio ad credendum: si autem hæc pia
 affectio non esset necessaria, non esset nobis
 liberum, & meritorium credere mysteria
 nostræ fidei; nec ullus eâ evidentiâ munitus
 posset ea mysteria negare: siquidem vero
 evidenti intellectus necessario assentitur;
 evidentiâ enim strictâ est talis apparentia
 objecti, ita convincens intellectum, ut sine
 ullo voluntatis imperio intellectus feratur
 in assensum: eo modo, quo, si hæc propo-
 sitio, *Cæsar fuit Roma*, est moraliter evidens,
 (dico, si est, nam an sit, nec ne, non dispu-
 to) à nullo quantumvis malè affecto negari
 potest, nec intellectus aliquo eget volunta-
 tis imperio, ut ei assentiatur, nec potest ne
 quidem stultè de eâ dubitare; sed est certum
 nos posse de mysterijs fidei stultè dubitare;
 & intellectum egere piâ affectione, & vo-
 luntatis imperio, per quod captivetur; &
 nobis liberum, & meritorium esse, positis
 motivis creditibilitatis, ea credere, aut non
 credere, & ideo tr. 26. in Joan. dixit S. Au-
 gust. *Multa facere potest homo nolens, credere
 autem non potest, nisi volens*; ergo mysteria fi-
 dei non sunt evidenter vera evidentiâ strictâ
 exclusivâ omnis etiam stultæ formidinis
 de opposito. Maior est omnino certa; nam
 intellectus rapitur ab evidentiâ objecti. Mi-
 nor etiam est apud T. T. indubitata, nam vo-
 lunt fidem supernaturalem, seu salutarem
 constitui in ratione liberi, & meritorij per
 præviâ piâ affectiōem supernaturalem,
 ut videre est apud Matrium d. 6. qm. 8. qui
 hoc diligenter expendit, M. Gonet. d. 6. art.
 1. P. Ripald. d. 16. de Fide n. 2. Filgu. l. c.
 P. Ovied. 1. 2. tr. 7. contr. 6. n. 39. & apud
 illum P. Suar. d. 8. de Fide sect. 7. P. Torres
 2. 2. d. 25. dub. 3. P. Molina in Concordia
 d. 14. art. 13. & communiter Doctores cum
 S. Thomâ 2. 2. qm. 2. & 6. immò præcipue S. Tho-
 ratio, quâ Franc. de Marchia ductus fuit ad
 Li ij negan-

M. Joan.
 à S. Th.
 Pont.
 Matri.
 P. Gaspar.
 Hurtad.
 C. Agui.
 Hozes.
 Filgue.
 P. Ripa.
 P. Ovie.
 P. Bern.
 Herinx.

N.
 39.

N.
 40.
 S. Aug.

Matri.
 M. Gon.
 P. Rip.
 Filgu.
 P. Ovie.
 P. Sar.
 P. Tor.
 P. Mol.
 S. Tho.

negandum necessariam esse voluntatis determinationem ad credenda fidei mysteria, fuit, quia supposuit ea esse evidētia. Verumtamen hodie certum videtur eam determinationem requiri, quia 19. ex damnatis ab Innoc. XI. erat, *Voluntas non potest efficere, ut assensus sit in se ipso magis firmus, quam mereatur pondus rationum*: ergo vera est contradictoria, Voluntas illud facere potest: ergo mysteria non sunt evidētia. Sicut enim nūllus evadit Mathematicus, aut Philosophus, nisi volens, quin omnis notitia veri obicuri a voluntate imperatur; ita cūm fidei actus sit notitia veri obicuri, consequenter praequirat actum voluntatis, a quo imperetur; quod voluntatis imperium dicitur pia affectio, vel affectus credulitatis, vel fides affectiva; & ideo S. Aug. lib. de utilitate credendi cap. 11. dixit: *Duae personae sunt in religione laudabiles; una eorum, qui eam invenerunt; alia eorum, qui studiose inquirunt*: & C. Caicet. dixit, *Lumen fidei esse lumen intellectus, ut moti a voluntate*; & Trident. sess. 6. cap. 6. ait: *Disponuntur ad ipsam fidem, dum excitati gratia Dei, & adiuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse, quae divinitus revelata, & promissa sunt*: ergo per Tridentinum Fideles per hanc libere moventur in Deum: ergo non datur evidētia necessitans ad fidem. Adde, quod cūm fides salutaris disponat moraliter per modum meriti congrui, (dico moraliter, nam gratia non exigit dispositionem physicam, cūm gratia detur etiam in infantibus baptizatis absque fide actuali) omnis autem actio meritoria ut talis debeat esse a voluntate libera, nam meritum strictē sumptum praesupponit libertatem, consequenter fides salutaris in ratione liberi, & meritorij constituitur per actum liberum voluntatis: sed nullus actus evidens est a voluntate libera: ergo cūm actus fidei sit liber, non est evidens: ergo mysteria nostrae fidei non sunt evidenter vera. Plura de fide intellectuāli, & affectivā lege apud Magist. Joan. a S. Thom. d. 3. Gonet. loc. cit. Mastrium loc. cit. P. Ripald. l. c. P. Amicum d. 10. sess. 5. Pontium d. 28. & alios passim, convenientes in hoc, quod pia affectio requiritur, ut suppleat defectum evidētiaē objecti; quatenus sicut evidētia, ita pia affectio determinat intellectum, ut assentiatur per fidem, non quidem Primae Veritati, hanc enim evidenter cognoscit; sed Primae Veritati obscurē revelanti objecta credenda.

Confirmo 1. quia haec evidētia stricta mysteriorum non est necessaria ad credendum; sicut enim ut teneam obedire praecepto

Ecclesiae, aut Regis circa auditionem sacri, aut non ferenda arma, satis est mihi, ut sit evidenter credibile existere illud praeceptum, ita ut de ejus praecepti existētia non possim prudenter, licet possim stultē dubitare, satis est certitudo moralis, non autem necessaria est evidētia de existētia praecepti, ut dixi §. 1. Not. 3. ita a pari ut teneam credere revelationem, & mysteria, non est necesse ut evidenter cognoscam illam, & haec verē existere, sed satis est ut appareant evidenter credibilia, & credenda, ita ut de mysteriorum veritate, & revelationis existētia non possim nisi stultē dubitare.

Confirmo 2. quia sicut credibilitas, & credenditas mysteriorum apparent evidenter, nō possim ne quidem stultē dubitare de eorum credibilitate, & credenditate; ita vice versa, quia possim stultē dubitare de existētia revelationis, & mysteriorum, sequitur eorum existēntiam non apparere evidenter.

Dices 1. quod sicut res fidei, juxta nos, N. sunt evidenter credibiles, & credendae, adhuc tamen totum hoc negari potest a quolibet, qui negare velit; ita etiam licet res fidei a quolibet malē affecto negari possint, non sequitur eas non esse evidentes. Sed contra 1. quia credibilitas, & credenditas ab eo tantum negari possunt, qui non habet evidēntiam, nec ea penetrat, non autem ab eo, qui habet, & penetrat motiva; sed ferē omnes T. T. adhuc posita hac evidēntia veritatis ab Adversariis introducta, dicunt me posse rebus fidei non assentiri, & liberum esse cuique Fidei assentiri, aut non assentiri rebus fidei: ergo licet detur evidēntia credibilitatis, non tamen evidēntia veritatis mysteriorum. Contra 2. quia ut scit S. Thom. 2.2. qu. 2. art. 9. ad 2. diverso modo nobis liberum est credere, vel non credere mysteria, ac sit liberum scienti assentiri, vel non assentiri veritati scitae: licet enim tam credens mysteria, quam sciens rem scitam, sint quoad hoc liberi, quatenus uterque liber est applicare animum ad consideranda motiva rei scitae, & rei creditae; differunt tamen, quatenus sciens non est liber post considerationem motivi assentiri, vel non assentiri rei scitae, quia cognoscitur evidenter connexio motivi cum re scita; suppono enim esse evidēntem hanc connexionem, ut certum est; credens autem adhuc post considerationem motivorum credibilitatis liber est ad assentiendum, vel non assentiendum, immo ad dissentiendum rei creditae, quia non est evidens connexio eorum motivorum cum revelatione, & rebus revelatis: ergo paritas est contra P. Eliz.

Dices

N. 48. Dices 2. verum esse, datā revelationis evidentiā, si intellectus procedat scientificē, seu per discursum, cogit ad assensum rei revelatæ, non tamen si per modum fidei procedat. Sed contra; quia ubi etiam non est discursus, intellectus cogitur ad assensum ab evidentiā; immo etatenus discursus cogit ad assensum, quatenus datur saltem evidentiā illationis, positis talibus præmissis jam præacceptis, licet non detur evidentiā materiæ: ergo si fides discurret, siue non, ad summum sequitur, quod non detur evidentiā mysteriorum scientifica, seu per medium intrinsecum; non autem quod non detur evidentiā mysteriorum sine discursu, seu per medium extrinsecum, ut latè dixi *Tr. de Fide*, ubi de evidentiā in attestante.

N. 49. Dices 3. non esse de ratione evidentiæ moralis, ut cogat intellectum ad assensum sine formidine, secluso voluntatis imperio; sed satis, ut sit talis apparentia, quæ accedente voluntatis imperio trahat ad assensum sine formidine. Sed contra; quia, ut dixi, quæstio non erit de re, sed tantum de voce. Non erit de re, quia Adversarij nobiscum conveniunt, quod non detur talis apparentia revelationis, quæ convincat intellectum ad assensum revelationis, ita ut nec stultè possit formidare: ergo tota quæstio erit de voce, quatenus apparentiam, quæ non convincit intellectum, sed relinquit in intellectu potentiam ad stultam formidinem, nos vocamus certitudinem moralem; Adversarius autem vocat evidentiā moralem: ergo Adversarius saltem irregulariter loquitur, quia recedit à communi usu loquendi omnium TT. & ideo ego, ut omnem de voce litem dirimirem, expressè in conclusione dixi, *mysteria fidei non esse vera evidentiā excludente omnem etiam stultam formidinem de opposito, seu non ita esse evidenter vera, ut sunt evidenter credibilia.*

N. 50. Dices 4. ad moralem evidentiā satis esse, ut talis de revelationis existentiā detur apparentia, qualis de existentiā Romæ; sed datur, immo maior; maiora enim sunt motiva credendi revelationis, quàm Romæ existentiam: ergo cum de existentiā Romæ detur evidentiā moralis, multò magis de existentiā revelationis. Sed contra 1. quia vel respectu eorum, qui Romam non viderunt, datur evidentiā moralis de existentiā Romæ, vel non? Si non datur; ergo paritas est contra Adversarium. Si datur; ergo sicut de existentiā Romæ, ne quidem stultè possum formidare, ita nec de existentiā revelationis; sed de hac possum stultè formidare: ergo non datur evidentiā moralis de existentiā

Tom. I.

revelationis. Contra 2. quia licet comparando motiva pro existentiā Romæ, cum motivis pro existentiā revelationis, hæc sint longè maiora, quàm illa; adeoque æqualitate rei ad rem, seu Arithmetica, maiora sint fidei, quàm Romæ motiva; attamen si motiva fidei comparantur cum ipsa revelatione, & mysterijs; & motiva Romæ cum Româ, adeoque æqualitate Geometricâ, seu proportionis ad proportionem; tunc dico maiorem habere proportionem motiva credibilitatis Romæ cum Româ, quàm motiva credibilitatis revelationis cum revelatione: co modo, quo oculi Noctuæ maiorem habent proportionem cum lumine lucernæ, quàm comprehendunt, quàm oculi Aquilæ cum sole, quem non comprehendunt; etio longè maior sit acies visualis Aquilæ, quàm Noctuæ: ergo non est mirum, si motiva Romæ evidenter convincunt Romam existere; quia hanc quasi comprehendunt; motiva autem fidei non convincunt existere revelationem, & mysteria revelata, cum hæc sint summe obscura, & supernaturalissima, & omnem caput excedat; certum enim est, quod æqualis autoritas movens ad credendum rem facilem, non est satis ad difficilem. Contra 3. quia ut rectè C. de Lugo, licet Fidelis paratus sit potius negare Romam, quàm revelationem, hoc oritur ex imperio voluntatis, à quo intellectus captivatur, non ex objecto convincente intellectum ad assensum; & ideo cessante imperio incipit intellectus dubitare de rebus fidei, non de existentiā Romæ: ergo maior est apparentia pro Româ, quàm pro revelatione. Hæc autem maior apparentia non oritur ex eo, quod motiva fidei sint minora, sunt enim maiora, sed quia minùs clarè proponuntur, quàm motivum pro Româ. Certum autem est, quod intellectus magis convincitur ad assensum à maiori claritate unius motivi, quàm ab obscuritate plurium motivorum, ut patet, nam unum motivum evidenter propositum demonstrat conclusionem; centum motiva probabiliter proposita non demonstrant: ergo optimè dici potest, ut plerique dicunt, dari evidentiā moralem de Româ, non de revelatione; unde P. Koninck *d. Tr. de Fide dub. 1. n. 44.* & P. Ovied. *Contr. 5. de Fide n. 53.* aiunt, dici potius debere, dari scientiam, vel evidentiā, quàm fidem de existentiā Romæ; non autem dici potest dari scientiam de revelatione. Addit Pontius in *Cursu Theologico d. 28. n. 21. ad finem*, quod si aliqui docti non crederent Romam existere, ut plures docti Hæretici, licet imprudenter negant fidem esse veram, tunc

Ll iij non

N. 51.

N. 52. C. de Lugo.

N. 53.

P. Koninck.
P. Ovied.
Pontius

non esset moraliter evidens Romam existere.

N. 54. Dices 5. ideo facile negari revelationem, quia revelatio malè viventibus, magnum affert incommodum. Sed contra; ergo hæc propositio, *Nostri religio est vera*, non est evidens, quia ejus alienius pendet à pià voluntatis affectione, quàm malè vivens carere vult: sed nullus assensus pendens immediatè à pio voluntatis affectu est evidens; evidentia enim antevertit voluntatem, & ratione suæ claritatis convincit intellectum: ergo &c.

N. 55. Secunda conclusio: Datur tamen certitudo moralis de existentia, & veritate revelationis, & mysteriorum.

Patet; quia toties datur certitudo moralis de aliquo, quoties intellectus habet adeo grave fundamentum, ut non possit prudenter dubitare de opposito: sed fideles considerantes motiva credibilitatis habent tale fundamentum, ut non possint prudenter dubitare de opposito, seu de non existentia, & non veritate revelationis, & mysteriorum: ergo. Quia autem intellectus non cognoscit evidenter connexionem inter motiva credibilitatis, & existentiam revelationis, ideo non habet evidentiam, sed tantum certitudinem moralem de existentia revelationis.

SECTIO II.

Solvuntur argumenta.

§. I.

Precipuum argumentum.

SUMMARIUM.

Ait P. Eliz. si Deus est providus, religio vera ab omnibus sincere querentibus debet esse invenibilis; hæc autem esse non potest, nisi omnium credibilissima, n. 56.

Quia Deus non potest omnes homines decipere, n. 57.

Dictum Richardi, ibid.

Quia est evidens aliquam religionem esse necessariam ad salutem, n. 58.

Solutio P. Mauri: rejicitur, n. 59.

Solutio P. Martinez, qua concedat, qua neget, n. 60.

Solutio Neotericorum à n. 61.

Non est evidens, quod religio vera, nisi sit saluti necessaria, debeat esse omnium probabilissima; cur? Ibid.

Non repugnat evidenter, quod homo sit in verà religione, & quod erret in materia religionis, quomodo, n. 62.

Hæc solutio incidit cum priori, n. 63.

Non est questio de veritate, sed de evidentia veritatis, n. 64.

Omnis propositio licet certissima, si non sit evidens, debet in presenti negari, ibid.

Varie solutiones in idem incidunt, n. 65.

Religio omnium credibilissima non potest esse ita falsa, ut non contineat veram ad salutem necessariam, n. 66.

Ut salvetur Dei providentia, satis ut religio sit certo moraliter invenibilis, non autem evidenter, n. 67.

Hoc disjunctum est evidens; Religio vera debet esse, vel omnium probabilissima, vel contenta in probabilissima; non hæc simplex Religio probabilissima est vera, n. 68.

Aliud est, quod vera, & necessaria esse debeat probabilissima, aliud, quod probabilissima debeat esse vera, & necessaria, n. 69.

Inventio debet esse, quæ credat, non quæ sciat, ibid.

Non est evidens, quod Deus permittere non possit, ut omnes fallantur, credendo religionem veram, quæ sit per excessum falsa, n. 70.

Quid necesse ad hæresim formalem, n. 71.

Cur Hæreticus materialis sit, formalis non sit in verà religione? n. 72.

Per me est Hæreticus, qui opinativè tantum assentitur fidei sibi satis proposita. DD. hoc tuentes, & negantes, n. 73.

Non potest ab Hæretico unus articulus credi fidei Divinæ, non alter, ibid.

Explico dictum Richardi, n. 74.

Satis ut religio necessaria sit certo moraliter vera; vel si debet esse evidenter vera, satis ut vel sit vera, vel contineat veram, licet sit per excessum falsa, n. 75.

Non est evidens omnia motiva esse à Deo, n. 76.

ECCE Achilles Patris Elizaldæ. Est evidens Deum esse providum: ergo est evidens religionem omnium credibilissimam, P. Eliz. & quæ omnes alias reddit evidenter incredibiles, non potest esse falsam; sed est evidens nostram religionem esse talem; ergo est evidens non esse falsam; ergo veram. Prima consequentia probatur 1. quia si Deus est providus, dari debet religio vera, per quam homines salvi fiant, eaque debet ab omnibus sincero corde eam querentibus esse invenibilis; sed hæc respectu hominum prudenter operantium esse non potest, nisi omnium credibilissima; tanto enim quis prudentius operatur, quò sequitur id, quod est credibilius, & credendum; ergo est evidens omnium credibilissimam esse veram. Secundo, quia est evidens, quod si Deus est providus, non potest totum genus humanum in materia religionis decipere; sed deciperet, si omnium